

20. VÝROČÍ ZALOŽENÍ PRO SILVA

Jan Kozel

Ve dnech 24.–27. 9. 2009 se do Logarské doliny ve Slovinsku sjeli příznivci přírodě blízkého hospodaření v lesích, aby si připomněli 20. výročí založení lesnického hnutí PRO SILVA EUROPA. 120 účastníků konference se v Kamniško-Savinjských Alpách, nedaleko od doliny Robanov Kot, kde bylo hnutí založeno, seznámilo s aktuálními otázkami přírodě blízkého hospodaření v lesích a diskutovalo o problémech v duchu titulu konference „Spolupráce praxe, vědy a vzdělávání – cesta k rozvoji přírodě blízkého hospodaření v lesích“.

Setkání zahájil prezident Pro Silva Europa Jean-Philippe Schütz, který vysvětlil poslání výroční konference. Rostoucí problémy životního prostředí, stoupající energetické a surovinové nároky společnosti, stejně jako poptávka po rekreačních funkcích lesa a ochraně biodiverzity vytváří lesníkům nové cíle. Jedním z nástrojů, jak tyto rozdílné požadavky uspokojit, je přírodě blízké lesnictví, které dokáže skloubit ekonomické, biologické i sociální atributy nových společenských potřeb. Přes tyto klady a zvyšující se zájem veřejnosti roste podíl lesů spravovaných v duchu Pro Silva poměrně pomalu, podobně jako povědomí vládních institucí o něm a implementace jeho principů do legis-

lativních norem. Jednou z příčin tohoto stavu je nedostatečná spolupráce mezi praktickými lesníky, vlastníky lesů, vědci, politiky a veřejností. Cílem konference proto bylo setkání odborníků z těchto oblastí a diskuse vedoucí ke zlepšení vzájemné komunikace a hlubší propojení praxe, vědy, vzdělávání, veřejné správy a veřejnosti.

Multifunkčnost a větší publicita

Jean-Philippe Schütz pak přednesl příspěvek „Vývoj přírodě blízkého lesnictví a role Pro Silva Europa“, ve kterém připomněl nové výzvy pro lesnictví, založené na požadavcích společnosti. Odkud, kromě produkce dřeva,

stále silněji zaznívají potřeby zachování přírodního prostředí pro život člověka a eliminace klimatické změny. Novým rysem společenské poptávky je tedy multifunkčnost lesních ekosystémů, která je v souladu s principy Pro Silva. Tento fakt je výzvou k přiměřené a pozitivní prezentaci přírodě blízkých postupů pěstování lesa, jeho výhod a přínosů veřejnosti. Další prostor k využití dřeva a kladným ekonomickým impulsem se jeví vzestup poptávky po alternativách fosilních zdrojů, zejména energetických dřevěných výrobcích.

Vědecké ověřování empirických výsledků

Na tuto otázku navázali ve svém příspěvku „Věda a přírodě blízké lesnictví“ Jürgen Bausch a Christian Kühne (University of Freiburg), kteří popsali těžkosti snah odpovědně popsat příčiny a důsledky různých hospodářských přístupů v neustále se měnících růstových a společenských podmínkách. V tomto světle je velmi složité dlouhodobě předpovídat výsledky jakéhokoliv pěstebního postupu. U přírodě blízkého lesnictví situaci komplikuje i skutečnost, že např. struktura porostů a stupeň jejich smíšení je často vnímána jako cíl a nikoliv jako prostředek k dosažení určité úrovně produkce, druhové rozmanitosti a stability ekosystému. Dosavadní vědecké poznatky i současné vědecké úsilí popsat vztahy mezi funkcemi lesních ekosystémů a řízenou péčí o ně jsou stále velmi omezené. Otázkou také zůstává, zda nyní stanoviště vhodná lesní společenstva a využívání jejich přirozených procesů budou udržitelné i v budoucnu.

Přírodě blízké lesnictví nevzniklo ve vědeckých kruzích, ale zrodilo se u vlastníků a správců lesních majetků a musí veřejnosti dokazovat své výsledky. Pro Silva tedy musí své principy obohacovat o nové poznatky, zapojit výzkumníky a propagovat své postupy

Mezinárodní konference Pro Silva 2009 se konala v Logarské dolině.

a výsledky na veřejnosti s cílem změnit zažité negativní modely využívání lesů (Skandinávie, Severní Amerika).

Hodnocení přestavby na les trvale plně tvořivý

Na předchozí myšlenky navázal Franz-Sales Fröhlich (kraj Herzogtum Lauenburg /Šlesvicko-Holštýnsko/, SRN) s příspěvkem „Nejlepší postupy přírodě blízkého lesnictví a výzvy pro výzkum“. Převážně bukové porosty v Severoněmecké nížině obhospodařují s využitím přirozené obnovy a auto-redukce jako faktorů snižující provozní náklady a zároveň profitují z vyšších příjmů z prodeje dříví silnějších dimenzí. Strukturně bohatší porosty lesa věkových tříd se postupně diferencovaly a clonnými sečemi s prodlouženou dobou obmýti se dále transformují k porostům s trvalým zápojem usměřňovaných skupinovitým výběrem (les trvale tvořivý). Fröhlich představil výsledky empirického provozního hodnocení lesního hospodaření dvou odlišných strukturních typů porostů (diferencovaný les věkových tříd; les trvale tvořivý) s ohledem na ekonomické a ekologické parametry. Výsledky provozního sledování mj. přinesly tyto poznatky: přechodem na novou formu hospodaření se zlepšily ekonomické výsledky; zvýšil se počet silnějších stromů v porostech; pozitivní ekonomickou výkonnost a nižší provozní náklady mírně oslabuje nižší kvalita dřeva – tendence k sukovitosti; přítomnost silných, starších a případně odumřelých stromů dlouhodobě příznivě ovlivňuje biologickou hodnotu strukturovaných porostů. Provozní poznatky by však podle Fröhliche měly být dále ověřeny vědeckým výzkumem tak, aby byly objektivní a získaly patřičnou váhu.

Vývojové modely, tvorba krajiny a komunikace

Jorgen Bo Larsen (University of Copenhagen) ve vystoupení nazvaném „Přírodě blízké lesnictví – spolupráce, plánování a vzdělávání“ vysvětlil dánský pohled na komunikaci v oblasti přírodě blízkého lesního hospodaření, jehož dlouhodobé cíle musí být efektivně vysvětlovány. K prezentaci těchto cílů v Dánsku slouží koncept tzv. typů vývoje lesa (Forest Development Type), které modelově, s ohledem na klimatické a půdní podmínky, popisují dlouhodobý vývoj lesních porostů obhospodařovaných v souladu s postupy přírodě blízkého lesnictví. Model vizuálně i slovně postihuje vývoj porostní struktury, druhové skladby a obnovy stejně jako potenciál pro-

dukčně-ekonomických, sociálně-kulturních a ekologicko-ochranných funkcí lesa. V dánských přírodních podmínkách bylo definováno 19 typů vývoje lesa slovně označených kombinací hlavních edifikátorů (9 s dominancí listnáčů /např. buk s jasanem a klenem/, 6 s převahou jehličnanů /např. smrk sitka s borovicí a listnáči/ a 4 tzv. historické typy zohledňují specifické způsoby využívání krajiny /pařeziny, lesní pastviny, lesní louky, neobhospodařovaný les/). Tento způsob komunikace s vlastníky a veřejností podporuje aktivní spolupráci místních obyvatel na tvorbě lesa a krajiny a slouží k modifikaci cílů ve vztahu ke specifickým sociálně-kulturním podmínkám. Koncept typů vývoje lesa slouží také ke vzdělávání a k plánování jako model obnovy krajiny.

Strategická partnerství

Posledním příspěvkem bylo vystoupení bývalého regionálního ředitele IUCN pro Evropu Tamáse Marghesca – „Udržitelné využívání lesních zdrojů ve spojení s výzkumem a vzděláváním z pohledu nevládních organizací a IUCN“. Tamás Marghescu krátce představil Mezinárodní svaz pro ochranu přírody a přírodních zdrojů (IUCN) a zdůraznil, že trvale udržitelné využívání obnovitelných zdrojů surovin a energie patří mezi jeho hlavní cíle. Protože IUCN sdružuje mj. organizace vlastníků půdy, které rozhodují o jejím využití, spatřuje ve vzájemném sblížení Pro Silva a IUCN šanci na větší propagaci myšlenek Pro Silva a prosazení přírodě blízkých postupů hospodaření v lesích v širším měřítku. Podle Marghesca je koncept přírodě blízkého lesnictví vhodným prostředkem k harmonizaci ekonomických a sociálně-ekologických aspektů využívání lesních zdrojů.

Velkou příležitostí pro Pro Silva se jeví také možnost ovlivňovat přípravu plánů péče o lesní segmenty evropské soustavy chráněných území NATURA 2000, a zapsat se tak do povědomí nejen členských států Evropské unie, ale i států přistupujících. Partnerství s IUCN skýtá Pro Silva také možnosti využít jeho projektový, politický, výzkumný a vzdělávací potenciál k podpoře přírodě blízkého lesnictví bez ohledu na vlastnictví a státní hranice. Je však otázkou, zda je Pro Silva k tak výraznému kroku připravena.

Významným momentem pro vlastníky a správce lesů shledává Marghescu finanční ocenění přírodního prostředí (cena přírody), které by zvýšilo ekonomickou hodnotu přírodních zdrojů. Tento proces nyní podporuje mj. skupina G8 i Evropská komise.

Zasedání evropského výboru Pro Silva

V předvečer konference k 20. výročí ustavení Pro Silva Evropa zasedal evropský výbor tvořený zástupci národních poboček a 5členným výborem. Do řad Pro Silva Evropa byly uvedeny nově ustavené národní pobočky z Portugalska, Finska a Norska. Kromě bývalého sovětského bloku a Polska je dnes Pro Silva regulérním plně reprezentativním panevropským uskupením s jednoznačně definovaným lesopolitickým programem. Hlavním bodem jednání bylo definitivní přijetí a oficiální zveřejnění dokumentu „Stance concerning good management of Carbon“, který byl připravován více než rok a nyní odsouhlasen ke zveřejnění. Dokument se zabývá vázáním uhlíku se zdůrazněním maximálního potenciálu právě v nepasečně obhospodařovaných lesích s dlouhodobě vyrovnanou produkcí a vysokou aktuální zásobou dřeva. Do pokročilé fáze zpracování se dostala studie o možnostech a limitech uplatnění principů Pro Silva v mediteránních lesích, která by měla být dalším oficiálním dokumentem hnutí.

Pro Silva Evropa postupně představuje vzorové demonstrační objekty nepasečného hospodaření v jednotlivých členských zemích v síti demonstračních objektů. Českou republiku reprezentuje Klepačův les ve Křtinách. Veškeré dokumenty i průvodce demonstračními objekty lze nalézt na www.prosilvaeurope.org, informace o činnosti české pobočky na www.prosilvabohemica.cz.

Tomáš Vrška

Ocenění osobností PRO SILVA

Při příležitosti výroční konference byli oceněni lesníci, kteří významně přispěli k rozvoji myšlenek Pro Silva a podíleli se na založení hnutí před 20. lety. Vyzdviženi byli mj. Briece de Turckheim – první prezident Pro Silva Evropa; Dušan Mlinšek – vůdčí osobnost slovinšského přírodě blízkého lesnictví, dále pak slovinští lesníci Maks Sušek, Hubert Dolinšek a Hermann Wobst ze SRN, poděkování patřilo i současnému prezidentu Pro Silva Jean-Philippe Schützovi.

Na závěr konference pak měli všichni přítomní možnost posoudit dlouhodobé výsledky uplatňování principů PRO SILVA ve slovinšských lesích na celkem pěti fakultativních exkurzních trasách v průběhu dvou dnů.

Autor:

Ing. Jan Kozel, Ph.D.

Správa NP a CHKO Šumava

E-mail: jan.kozel@npsumava.cz

Foto: autor